

BLACK POLITICS

Fekete polgárjogi
küzdelem az USA-ban
1945 után :

Fekete politika Marcus
Garveytől Barack
Obamáig

10. RÉSZ

AZ 1960-AS ELNÖKVÁLASZTÁSI KAMPÁNY

A Black Politics tanulmányorozatban kísérletet teszünk az amerikai fekete politika összefoglalására. A téma könyvtárnyi irodalmára való tekintettel áttekintésünk teljességre nem törekedhet.

Az összeállításban a századforduló civil kezdeményezéseitől Obama elnökké választásáig mutatjuk be a főbb fekete politikai követeléseket, ügyeket, képviselőket, és a rájuk adott intézményi válaszokat. Ez utóbbiak a mindenkori amerikai elnökjelöltek, kormányzók kampányait, a közpolitikai javaslatokat, és jogi lépéseket jelenti.

Ezen kívül az elemzések kiegészülnek társadalom és intézménytörténeti adatokkal, illetve néhány kampány, így az 1960-as Robert Kennedy, Jesse Jackson 1984-es és Barack Obama 2008-as elnökválasztási kampányainak részletes bemutatásával.

Kiinduló hipotézisünk, hogy Obama sikere nem választható el az őt megelőző történelmi eseményektől, így a déli rasszista Jim Crow rendszer felbomlásától, az 1930-as évek fekete közösségi kezdeményezéseitől, vagy a politikai szocializációban fontos szerepet játszó egyház kampány-tevékenységétől.

Szükségesnek érezzük azt is bemutatni, hogy voltaképpen nem létezik egységes fekete identitás, hanem egy koronként és társadalmanként nagyon is különböző társadalmi konstrukcióról van szó, amelynek létezik egy külvilág számára létrehozott változata, és sok, alternatív fekete identitás is. Ezen kívül figyelmet fordítunk a fekete politikusok médiabeli reprezentációjára is.

Az elemzések nyitva hagyják azt a kérdést, hogy vajon létezik-e hosszú távon önálló, a két nagy párton kívül egy harmadik politikai erő, amely kifejezetten a fekete szavazók képviseletére jött létre. Ha igen, akkor ez feltehetően beleillik többi rendszerellenes, a két nagy párt politikájával elégedetlen protest politikai tömörülésekbe..

A kiadó bízik abban, hogy a téma tanulmányozása akár a magyar etnikai kisebbségi kérdések megoldásához és integrációs formák kidolgozásához is ötleteket, mintákat nyújthat.

10. rész

Az 1960-as amerikai elnökválasztási kampány és az Afrika-kérdés

Roman Podhoretz, a *Commentary* újságírója [1], a 60-as évek elején a következőkben látta a fehérek és feketék közötti, egyre mélyülő társadalmi konfliktus okát:

„A fehér és fekete amerikaiak közötti viszonyt a gyerekkortól fellépő kölcsönös gyanakvás, félelem, az egymásról elképzelt fantáziák határozzák meg. A két fél között nincs valódi társadalmi kapcsolat, soha nem találkoznak egymással, vagyis ezek csak futó, felületes érintkezések, melyeket egyaránt jellemez az egymás démonizálása vagy eszményítése, és a kettős erkölcs.” (Ford.: Schlenker Ádám)

Kennedy elnökjelöltként 1960 októberében felhívta Greta Scott Kinget, hogy bebörtönzött férje egészsége felől érdeklődjön. Támogatásáról biztosította, hogy minden tőle telhetőt meg fog tenni azért, hogy Martin Luther Kinget szabadon bocsássák. Kennedy telefonhívása a kampány szimbóluma lett a fekete szavazók számára, akik egységesen felsorakoztak jelöltsége mellett.

Mi sem bizonyítja ezt jobban, minthogy a választás után pár nappal Thurston B. Morton, a *Republican National Convention* elnöke Nixonnak arról számolt be, hogy a fekete szavazatok 10-12 %-át veszítette el, [2] és egyben utalt a fekete szavazatok fontosságára. Különösen Delaware, Dél-Karolina, Illinois, Michigan, New Jersey fekete lakossága szavazott nagy arányban Kennedyre, akinek érdeklődése a nemzetközi helyzet változása és az amerikai fekete szavazók megnövekedett jelentősége miatt fordult az 50-es évek végén a fekete szavazók felé.

A nemzetközi rendszerben Afrika geopolitikai helyzete fokozatosan átértékelődött, mert a kontinens államai egyre-másra nyerték el függetlenségüket, és 1960 szeptemberében az ENSZ-nek 17, újonnan függetlenné vált afrikai állam lett a tagja.

Ezzel párhuzamosan az amerikai fekete szavazók felváltva adták a szavazataikat a demokrata vagy a republikánus jelöltekre. 1952-ben a demokrata Adlai Stevenson a szavazatuk 79%-át kapta, míg 1956-ban a republikánus Eisenhower a 61%-át [3]. A szavazói viselkedést tovább erősítette, hogy taktikai okokból Martin Luther Kingnek mindkét politikai irányzat politikusaira szüksége volt. A fekete szavazók növekvő politikai öntudatának része volt, hogy saját afrikai származásuk hangsúlyozására szimbolikus gesztusokat vártak el az amerikai politikusoktól Afrika felé. Ilyen gesztusokat tett

Kennedy, aki megígérte, hogy a szegregációs törvények nem vonatkoznak az Amerikába látogató afrikai diplomatakra és politikusokra.

Tehát a Demokrata Párt számára kellett egy stratégiai terv, mellyel a fekete szavazókat tartósan maguk mellé tudják állítani, és az új afrikai államokkal is jó diplomáciai kapcsolatokat tudnak kialakítani.

A politikusok közül a Republikánus Richard Nixon, a szövetségi munkaerő piaci diszkriminációt vizsgáló *President's Committee On Government Contrats* egyik vezetője, Kongresszusi képviselő, a helyi NAACP tiszteletbeli elnöke is felkarolta a kezdeményezést.

Ő azon kevés képviselők közé tartozott, aki támogatták a *Brown vs Broad* döntést és a *Civil Rights Act* hatályba lépését. Mindezt Eisenhower kabinetjének a polgárjogi követelések egyik szószólójaként azért tette, hogy az 1960. júliusi republikánus elnökjelölő gyűlésen előnyt szerezzen a New York-i kormányzóval, Nelson Rockefellerrel szemben.

A kormányzat részéről tehát erősíteni kívánták a diplomáciai kapcsolatokat az újonnan függetlenné vált államokkal, főként azért, hogy a hidegháborús stratégia révén megállítsák a kommunista ideológia terjedését az afrikai kontinensen, és a Szovjet-unióval szemben szövetséges ütköző államokat hozzanak létre. Ezen kívül a kül- és biztonságpolitika alakításában kulcsszerepet betöltő amerikai kormányzati hivatalok (*State Department, Defense Department, International Cooperation*) közötti információáramlását is erősíteni kívánták azzal a céllal, hogy a *Presidents Committee* politikai befolyását növeljék.

Az új Afrika politika kezdetét Nixon 1957-es márciusi, három hetes afrikai látogatása jelentette, ahol kiemelt szerepet kapott a Ghánában tett körút. Ghána azért számított stratégiai szereplőnek a Fehér Ház afrikai politikai partnerei között, mert Kwame Nkrumah, Ghána miniszterelnöke Pennsylvániában a Lincoln egyetemen végzett. Nixon, afrikai útja után 1958-ban, az USA-ba visszatérve tízezres tömeg előtt mondott beszédet a New York-i Harlemben. A hallgatóságot az afrikai kulturális örökségére emlékeztette, amelyre büszkének kell lennie.

Nixon hazatérése után Robert Cutler nemzetbiztonsági tanácsadó javaslatára és segítségével létrehozta a *Bureau of African Affairs*t. A *National Security Council* ülésein Afrika kiemelt témává vált [4].

Nyáron a Szenátusban Kennedy az algériai háború kapcsán arról beszélt, hogy Afrika államaival baráti

viszonyt kell kialakítani, és kifejezni a harmadik világ felemelkedő államaival való szimpátiáját. Az emberi jogok fontosságát is kihangsúlyozta.

Két évvel később - 1959 májusában - a Szenátus létrehozta a *Foreign Relations Committee*-t, mely az afrikai témákat, a külpolitikai eseményeket prioritásként kezelte. Bár ritkán ülészttek, de több jelentős konferenciát tartottak, amelyeken az előadók Afrika önrendelkezését és a társadalmi igazságosságot hangsúlyozták.

Létrejött az *Education Development Fund* is, amely oktatási, szakképzési ösztöndíjakat nyújtott és afrikai diákok amerikai ösztöndíját finanszírozta, emellett segélyprogramokat és ételmisszergyűjtést szervezett Afrikáért.

De nem csak az alapítvány nyújtott támogatást afrikai diákoknak, hanem Martin Luther King is, aki ezer dollárral támogatta a kenyai Nicholas Raballa ösztöndíját a Tuskagee Intézetben. A támogatás egyik részét King közössége, az atlantai Dexter Avenue-i Baptista templom állta, a másik felét pedig a *Southern Christian Leadership Committee*.

1959 nyarán öt kenyai diák kapott ösztöndíjat az Alabamai Állami Egyetemre, és megalakult az *American Committee On Africa*. A Bizottság évente megszervezte az Afrika Napot valamint fejlesztési és oktatási programokat is finanszírozott. Vele szinte egy időben jött létre az A. Philip Randolph és Tom Mkoa által létrehozott *African American Students Foundation*, mely kenyai diákok számára biztosított ösztöndíjat az USA-ban.

A szervezetek igyekeztek versenyt futni a Szovjet-unióval, mert oda is egyre több diák jutott el, akik főleg Egyiptomból, Ghánából, Guineából érkeztek [5]. Ráadásul 1960 februárjában, Moszkvában megnyílt a Népek Barátsága Egyetem, melyet maga Hruscsov adott át, és avató beszédében a kommunizmus világméretű megvalósulásáról szónokolt. Ennek hatására az USA-ban 1960 tavaszán 121 ezer dolláros tőkével oktatási alapot hoztak létre, hogy 243 afrikai hallgatónak adjanak ösztöndíjat, akik főleg Kenyából, Észak-Rhodesiából (Zambia), Dél-Rhodesiából (ma : Zimbabwe), Ugandából, Tanga-nyikából és Zanzibárból (ma : Tanzánia) érkeznének.

A jelentősebb alapítványok (Ford, Rockefeller) nem tudtak komolyabb összeggel hozzájárulni az oktatási ösztöndíjakhoz, ezért a Joseph P. Kennedy Foundation anyagi támogatásával valósult meg a kezdeményezés. Az alapítványt 1946-ban a Kennedy család a második világháborúban elesett idősebb fiúk emlékére hozta létre azzal a céllal, hogy hátrányos helyzetű fiatalok számára nyújtson oktatási ösztöndíjakat. Rosemary, John Kennedy

egyik húga, szellemi fogyatékos volt, és ezért is fokozott figyelmet fordítottak a valamilyen okból kifolyólag hátrányos helyzetű fiatalok sorsának alakulásáért.

Először ötezer, majd százezer dollárt helyeztek el az alapítvány számláján, mely 280 afrikai diák egyetemi ösztöndíját fedezte, de ezt a lépést a közvélemény elől eltitkolták.

1960. október 12-én a Demokrata Párt nagy kampányrendezvényt tartott Harlemben a Theresa Hotelban. A rendezvényen jelen volt Eleanor Roosevel és Hubert Humprey (*National Conference On Constitutional Rights*) is. A fő téma a fekete amerikaiak helyzete és az Afrikához való viszony volt.

A szónokok egy jobb, demokratikusabb világról beszéltek, amelyben a polgári jogok mindenkinek járnak, bőrszíntől függetlenül. Konkrét ígéretet tettek, hogy megszüntetik a fekete diplomáttal szemben is alkalmazott szegregációs törvényeket és több ösztöndíjat fognak az afrikai diákoknak juttatni, illetve növelik az Afrikának szánt oktatási és fejlesztési juttatások összegét.

Ugyanebben a hónapban Roy Wilkins, az NAACP vezetője, levelet intézett az ENSZ főtákarához, Dag Hammerksjaldhoz, az USA-ba akkreditált afrikai nagykövetek zaklatásával kapcsolatban, a szegregációs törvények megszegése miatt.

Az amerikai politikai élet szereplőinek pedig rendre azt a kérdést tette fel a hidegháborúval kapcsolatban, hogy milyen erkölcsi megfontolásból harcolhat az USA az emberi jogokért, a szabad világért külföldön, ha Délen a saját állampolgáraitól megvonja ezeknek a jogoknak a biztosítását.

A nagyobb fekete politikai szervezetek közül Whitney Young az *Urban League*, Dorothy Hught a *National Council of Negro Women*, James Framer pedig a *Congress of Racial Ecquality* részről mind felkarolta az Afrika ügyet. Ahogy a fekete sajtó is, így a *Chichago Defende*, a *Pittsburgh Courier*, a *The New York Amsterdam News* sorban közölt Afrikáról szóló beszámolókat, híreket. Kennedy többször is kampányolt a fekete sajtóban és leszögezte, hogy akinek Afrika szabadsága fontos, annak a polgárjogi mozgalom is a szívügye.

A Kennedy Alapítvány a százezer dolláros alapot az afrikai diákok repülőgépes utaztatására kívánta költeni. Azonban, mivel az alapítvány adómentes és állami tevékenységet kíván ellátni, a politikai viták keresztútjébe került. A támadásokra azzal reagáltak, hogy az állam nem ad erre forrást.

Közben Scott Hugh Nixon kampánymenedzsere megtudta, hogy a kormány is támogatná százezer dollárral a kezdeményezést, ami az Airlift-Africa 1960 nevű project néven futna, tehát az alapítvány

pénze felesleges. Ezért bejelentette 1960. augusztus 16-án, hogy rendelkezésre áll a szükséges pénzösszeg.

Frank Monteno, fekete vezető válaszában kijelentette, hogy ő és a fekete vezetők már 12-én megállapodtak, hogy Kennedy pénzét fogadják el. A Szenátusban 17-én nyitottak vitát a kérdéséről. Kennedy drámai hangon érvelt az afrikai diákok ösztöndíjának fontossága mellett. A Demokrata J. William Fullbrighth (Arkansas képviselője), a Szenátus Külügyi Bizottságának vezetője arról beszélt, hogy egy évvel korábban, '59 nyarán nagy nehézségekbe ütközött, amikor a kenyai diákok ösztöndíját intézte.

A vita abból támadt, hogy magáncélú alapítvány pénzét politikai célokra kívánta Kennedy felhasználni. Fullbrighth a támogatók személyére volt kíváncsi, és kételyeket fogalmazott meg azzal kapcsolatban, hogy a törvényes eljárást figyelembe véve sikerült-e a Külügyminisztériumot meggyőzni az ösztöndíj fontosságáról.

Fullbrighth egy sor kérdést intézett a külügyminiszterhez a pénz eredetét és az eljárás jogszerűségét illetően, mert úgy vélte, hogy külső nyomásra, lobbierőkre hagyatkozva cselekedett a kormányzat. Végül elfogadta a választ, mivel az afrikai diákok személyéről is biztosítékot kapott. Így augusztusban lehetővé vált, hogy 280 afrikai diák 4 éves időtartamra ösztöndíjat kapjon valamelyik amerikai egyetemre, amelynek fő célja az volt, hogy a frissen függetlenné vált államok új értelmiségivel vezető rétege az amerikai kül- és biztonságpolitikai elképzelések megvalósítója legyen odahaza Afrikában.

A Kennedy kampány fő stratégiája az volt, hogy hangsúlyosan kiállt a fekete szavazók polgárjogi egyenlősége mellett s arra is ügyelni kívánt, hogy ne idegenítse el a fehér Déli konzervatív szavazókat a párttól. A sikeres Demokrata kampánystratégia a két ellentétes társadalmi igény kiegyensúlyozásában állt, úgy, hogy Afrika témáját hangsúlyosabbnak jelentette meg a polgárjogi küzdelem követeléseinél.

Ezzel Kennedy két legyet ütött egy csapásra: egyrészt maga mellé tudta állítani a fekete szavazók nagy részét, akik keveselltek kiállítását a polgárjogi mozgalom követelése mellett, illetve kihasználta a hidegháború katonai terjeszkedésének doktrínáját, mellyel új, afrikai szövetséges államokra tett szert.

És megnyerte a Déli konzervatív szavazókat is, akik számára kulcskérdés volt az erős amerikai külpolitikai stratégia, mellyel szövetségeseket tudott nyerni magának Kínával és a Szovjetunióval szemben az ENSZ Közgyűlésében. Ráadásul az amerikai demokrácia új kontinensekre való kiter-

jesztőjének szerepét is magára tudta vállalni Kennedy, amellet, hogy a fekete szavazókban tudatosítani tudta, hogy megérti az Afrikához való kulturális kötődés fontosságát.

Kennedy elnöksége alatt több, jelentős kormányzati pozícióba is fekete tisztviselőket neveztek ki, hogy személyükön keresztül egyrészt társadalmi nyilvánosságot kapjanak a fekete állampolgárok; másrészt a döntés mögött olyan kormányzati elképzelés is meghúzódott, hogy a társadalmi láthatóságuk feltételezhetően csökkenti majd a feketékkel szembeni társadalmi előítéleteket.

Ilyen módon került Robert G. Weaver az ingatlan és város rehabilitációs projektek pénzügyi lebonyolítását irányító *Housing Home Finance Agency* élére, és lett Thurgood Marshall a *Second Circuit Court Appeals*, a Másodfokú Fellebbezési Bíróság bírójává, Clifton R. Wharton Norvégia nagykövetévé, és Carl T. Rowan az *Assistant of Secretary of State On Public Affairs*, a külügyminiszter közügyekkel kapcsolatos teendőinek titkárává.

A kormányzati gyakorlat csak folytatása az előző ciklusban véghezvitt Eisenhower-i elképzeléseknek, amikor Clifton R. Wharton Románia nagykövetéként szolgált, George M. Johnson és J. Ernst a *Commission On Civil Rights* tisztviselői lettek, Charles Mahoney az ENSZ-ben képviselte az Egyesült Államokat, J. Ernst Williams az Assistant Secretary of Laker vezetője lett, végül Frederick Morow a *White House Staff Administration Officer* pozícióját töltötte be, Secoval Richardson pedig az *US Board of Pirele* tisztségét látta el.

1961-ben lett a Fehér Ház Oktatási és Munkajogi Bizottságának vezetője az 1944 óta kongresszusi képviselő fekete Adam Clayton Powell, aki egy sor közpolitikai kérdésben (munkaerőpiaci diszkrimináció tilalma, iskolai szegregáció felszámolása, iskolai étkezés, szakképzés) képviselte sikeresen a fekete választók érdekeit.

A *Baker vs Carr* ügyben [6] a Legfelsőbb Bíróság 1962-ben kimondta: alapvetően túlértékelik a szavazókerületek súlyát és azt is, hogy a törvényhozási kerületek azzal, hogy az állami bíróságok túlértékelik az alacsonyabb népsűrűségű területek lakóinak szavazati súlyát. Így veszélyeztetik a túlnépesedett választókerületek lakóinak választójogát és megszegik az alkotmány 14. kiegészítését.

Az állami bíróságok választójoggal kapcsolatos esetjogát vizsgálva 1964-ben a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy ugyan az egyes esetek valóban érvénytelenítik az adott állam választási törvényét, ám ez automatikusan nem vihető át a nem vizsgált jogi esetekre; azokra nincsen a bírósági döntések-

nek jogkiterjesztő hatálya, vagyis a jogi berendezkedést nem változtatják meg. Ekkor a Legfelsőbb Bíróság azt a jogi normát követte, mely szerint a politikai kérdések nem a jog hatáskörébe tartoznak, és ezért alkotmány-változtatást igénylő politikai ügyekben tartózkodott az állásfoglalástól. A betiltott állami választási jogszabályok helyett újak születtek, és a törvényhozói meghallgatások és az Igazságügyben a *Commission On Civil Rights* nem vezettek eredményre.

Ennek hatására 1964-ben a Legfelsőbb Bíróság a *Reynolds kontra Sims* [7] és *Wesberry kontra Sanders* [8] ügyekben kimondta az „egy szavazat egy személy” elvet, mely azt a visszás helyzetet kívánta megszüntetni, hogy a gyéren lakott vidéki megyék nagyobb politikai hatalommal rendelkeztek, mint az lakóik alapján ténylegesen járt volna nekik.

Egy évvel később, 1965-ben, a *Fortson kontra Dorsey* [9] ügyben a kinevezésekkel kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság - igaz nem jogi döntés, hanem csak állásfoglalás formájában - kifejtette, hogy bizonyos hivatali kinevezések alkotmányellenesen csökkentik a kisebbségek szavazati esélyét.

A korszak egyik választott fekete képviselője Edward W. Brooke volt, aki az 1962-es képviselőválasztásokon Massachusettsben indult és megnyerte a választást. Ugyanebben az évben az állam Legfőbb Ügyészévé választották. 1964-ben újra elnyerte ezt a tisztséget.

1966-ban Massachusetts republikánus képviselőjeként az USA Szenátusi választásán indult és a választást 60,8 %-38,7 % arányban nyerte meg [10], a demokrata Endicott Peabody-val szemben.

Kampányát a törvényre és a rendre alapozta. A halálbüntetés párti, a fehér radikálisan jobboldali szavazókat is meg akarja szólítani. Feltehetően ezt a célt szolgálta a második világháborús hősi kitüntetésének hangsúlyozása is. Fajilag semleges kampányt folytatott az államban, és határozottan visszautasította, hogy személyét fekete jelöltként vagy egy polgárjogi aktivistaként tartsák számon. Azt kívánta elérni, hogy olyan republikánus jelöltként szavazzanak rá, akinek a programja szimpatikus, és aki mellelleg fekete. Két fő ellenfele volt: az egyik Stokely Carmichael (Black Panther), a másik pedig Lester Moddax Georgia fehér faji fennsőbbrendűséget hirdető kormányzója.

Az 1964-es kampányban a republikánus Barry Goldwater (1909-98) morális kérdésekkel, és a Polgárjogi Mozgalom eredményeit és célját kétségbe vonó célkitűzésekkel lépett színre. Elnökjelöltként antikommunista szólammal, a jóléti kiadások csökkentésének és a kisebb állam követelésével, továbbá az egyéni felelősség hangsúlyozásával elsősorban a Déli fehér konzervatív szavazókat

kívánta megszólítani. Az antidiszkriminációs törvényjavaslatokban az állami túlhatalom megvalósulását látta. Kampányában szinte az összes politikai javaslat megtalálható, amelyek a későbbiekben Nixon és Reagen kampányaiban is tetten érhetőek.

1963 tavaszán a *National Draft Goldwater Comittee* egy kampány-javaslatot tett közzé, az úgy nevezett *South Strategy*-t, amelyben a középnyugati északi szavazók megtartását elvetette és Johnsonnak hagyta. Helyettük a déli szavazók megszólítását tartotta fontosnak és a nyugatiakét, ahol Richard Nixon 1960-ban nyert.

Ezt csak úgy tartotta lehetségesnek a bizottság, hogyha Goldwater szakítva a republikánus stratégiával nem kívánja megszólítani a feketéket, és nem foglalkozik polgárjogi kérdésekkel. Goldwater a kampányában erőltetett integrációról beszélt, megkérdőjelezte a Legfelsőbb Bíróság döntéseinek jogosságát, és támadta az elfogadás előtt álló *Civil Right Act*ot.

Ezzel szemben Johnson legfontosabb célkitűzése a jog és a rend megőrzése lett. Kampányának egyik fő célja, hogy Goldwatert szélsőséges, extrém követelésekkel kampányoló, és ezért hiteltelen politikusnak állítsa be, míg önmagát megbízható és hiteles elnökjelöltnek.

Ellenfele Goldwater, Wisconsinban és Indianában jó eséllyel indulhatott, hiszen itt George Wallace '64 tavaszán jó eredménnyel szerepelt. Wallace '64 elején több, demokrata *primary*n elindult a helyi demokrata jelölttel szemben, és Wisconsinban 34%-ot sikerült elérnie. Majdnem 30 %-ot kapott Indianában és 43 %-ot szerzett Marylandban. A kormányzó azonban, ahogy Goldwater jelöltsége elfogadottá vált, fokozatosan a háttérbe húzódott és lemondott az elnökjelöltségről [11].

George Wallace (1919-1998) többek között azzal vált ismertté, pontosabban politikai botrányhőssé, hogy egy évvel korábban, 1962 szeptemberében [12] a birminghami iskolákban folyó szegregált oktatás felszámolását kimondó szövetségi bírósági döntés hatályba lépésének napján biztonsági őrököt állítottatott az iskolák bejáratához, hogy a fekete gyerekek ne tudják megkezdeni tanulmányaikat. Kennedy elnök szövetségi fennhatóság alá helyezte az őrököt, és elrendelte, hogy azonnal vonuljanak vissza a laktanyáikba, és ragaszkodott a deszegregáció folytatásához.

Az akció szervesen illeszkedett Wallace programjába, hiszen '62-es kormányzói kampányában, a Montgomeryben (Alabama) megtartott beiktatási

beszédében a szegregáció fenntartása mellett szólalt fel.

Ugyanakkor Goldwater támadta a faji alapú diszkriminációt, és ígéretet tett arra, hogy elnökké választása esetén támogatni fogja a *Voting Rights Act* megvalósulását. Annak ellenére, hogy július végén gettólázadások törtek ki Harlemben, Bedford-Stuyvesantban és Rochesterben, majd augusztusban Jersey Cityben, Elizabethben, Patersonban és Észak Philadelphiában - és ez felhangosította a szegregáció felszámolását ellenzők nézeteit - a kampány során Délen kívül [13] mindenhol kudarcot szenvedett. Csak szülőföldjén Arizonában kapott jelentősebb szavazatot.

De veresége ellenére a déli demokrata párti szavazók száma nagymértékű csökkenésnek indult, és a korábban meglévő szavazói bizonytalanságnak is vége szakadt, amelyet az okozott, hogy a Demokrata Párt és a Republikánus Párt felváltva állt ki a polgárjogok mellett. Ettől kezdve ugyanis a fekete szavazók megszólítása és a polgárjogi vívmányok kiterjesztésének szándéka egyértelműen a Demokrata Párthoz kötődött.

Lyndon Johnson (1908-1973) elnökké választása után egymás után fogadta el 1964-ben a *Civil Rights Act*ot [14], mely megtiltotta a szegregációt a nyilvános helyeken, az oktatási intézményekben, a közlekedésben és a közszolgáltatásokban. 1965-ben pedig az egyik legfontosabb törvény elfogadása a *Voting Rights Act* [15] volt, amely lehetővé tette a feketék számára a választójog gyakorlását. Az USA 36. elnökeként Lyndon Johnsonnak fő célja az erős választójog megteremtése volt, a fennálló diszkriminációs szövetségi törvények felszámolása, és az alkotmány 15. kiegészítés hatályának kikényszerítése.

A *Voting Rights Act* megerősítette az 1870-es választójogról szóló törvényt, érvényesnek ismerte el az 1875-os *Civil Rights Act*-ot, és felhatalmazást adott a Legfőbb Ügyésznek, hogy felszámolja a szegregációt a közszolgáltatások terén és az oktatásban.

A törvény 4 éves időtartalomra létrehozta a *Commission On Civil Rights*-ot, emellett megtiltotta a diszkriminációt a szövetségi programokban, a foglalkoztatásban és szakszervezetekben. Ennek betartására indult el az *Equal Employment Opportunity Commission*, és előírta a választási és regisztrációs statisztikai adatok közzétételét.

Lehetőséget teremtett a beavatkozásra a Legfőbb Ügyésznek minden polgárjogi ügyben, amelyet szövetségi bíróságnál indítottak. A polgári jogok megsértését ezentúl bíróság elé lehetett vinni, de

megalapította az állampolgári párbeszéd elősegítésére a *Community Relations Servicet*.

Mivel az USA alkotmányának 15. bekezdése kimondja, hogy senkitől sem tagadható meg a választójog [16] faji, etnikai származás, bőrszín, kor, nem alapján, a kiegészítés 4. bekezdése véget vetett az írásbeli műveltségi teszt alkalmazásának a választójog gyakorlásának feltételeként hat államban (Alabama, Georgia, Louisiana, Mississippi, Észak-Karolina, Dél-Karolina, Virginia).

A *Voting Rights Act* megszületéséig (1965) a műveltségi teszt alkalmazása miatt 1964. november elseje előtt a hat állam legtöbb megyéjében a feketék részvételi aránya a választásokon alacsonyabb volt, mint 50 %, [17] mivel a felsorolt államok teljes területén részleges tiltásokat alkalmaztak vagy a választójog gyakorlásával, vagy a választott hivatal viselésével kapcsolatban.

A jogi intézkedések egyik eleme volt a műveltségi tesztek betiltása a szavazásnál 1965. augusztus 6-án. Az antidiszkriminációs jogi lépés kikényszerítése azokon a déli területeken történt, ahol a Kongresszus szerint a legnagyobb ellenállás volt várható.

Az USA Kerületi Bíróságának Legfőbb Ügyésze megalkotta a törvény 5. bekezdését, mely kimondja, hogy a választási törvényeket csak akkor lehet megváltoztatni, ha azt nem diszkriminációs célból teszik, vagy hosszú távon nem idéz elő diszkriminációt.

Az 5. bekezdés azt is kimondta, hogy a választójog törvényileg csak akkor változtatható meg, ha a Washington DC-ben székelő háromtagú kerületi bíróság vagy a Legfőbb Ügyész jóváhagyta. A Legfőbb Ügyész egyéni döntése szerint egy adott választásra vizsgálóbizottságot küldhet ki, mely a választás tisztasága felett őrködik. Szintén szövetségi megfigyelők küldhetők ki a tengeren túli választások tisztaságának felügyeletére.

A hírhedt 4. bekezdésnek először öt évre függesztették fel a hatályát, majd 1975-ben újabb 10 évre. Továbbá, ugyan tiltva nincs, de megfontolás tárgyává teszi, hogy titkossá tegye a választás előtt a szavazó vagyonyilvántartását vagy adózási adatait [18].

A jogi környezet 1966-ban kedvezett a *Harper kontra Virginia State Board Elections* döntésnek [19], amely kimondja, hogy szavazási adó kérése a választójog gyakorlása feltételeként sérti az alkotmány 14. kiegészítését. A rákövetkező években, 1966-69 között, több jelentés is készült a *Voting Right Act* 5. bekezdésével kapcsolatban, meluet 1970-ben további öt évre újra meghosszabítanak, majd 1975-ben újabb 7 évre.

A Legfelsőbb Bíróság vagy a Legfőbb Ügyész rendszeres meghallgatásokat tartott a szavazati jog manipulálásának kapcsán. Ebbe főként a *gerrymandering*, a területi strukturális átalakítások, a fekete szavazók választójogának korlátozása, és a nyelvi kisebbségek (spanyol ajkúak, ázsiaiak, indiaiak) nyelvi jogainak védelme szerepelt.

A Legfelsőbb Bíróság újabb precedens alapú ítéletet hozott a *Bexar County* (Texas) kapcsán, amelyben kimondta, hogy a több kerületből álló törvényhozói testületek alkotmányellenesek, mert sértik a kisebbségi szavazat súlyát, csökkentik, és ezzel sértik az alkotmány 14. kiegészítését.

1982-től könnyebbé vált bizonyítani a választójoggal való visszaélés tényét, sőt, a republikánusok kontrollálta szenátusban megszavazták a diszkriminatív választójogi visszaélések jelzésére szakosodott testületet, a *Leadership Conference On Civil Rights*-ot.

Szövetségi szinten a fekete választók 58,5%-a járult a szavazóurnákhoz és 94%-uk Lyndon Johnsonra adta a voksát [20].

A fekete szavazói regisztrációk arányának változása Délen

Év	Becsült regisztrált fekete szavazók aránya	Szavazásra jogosult regisztrált fekete szavazók aránya
1940	250.000	5 %
1947	595.000	12 %
1952	1,008, 614	20 %
1956	1,238, 038	25 %
1960	1, 414, 052	28 %
1964	1, 907, 279	38 %
1968	3, 312, 000	62 %
1970	3, 357, 000	54 %
1971	3, 488, 563	59 %
1973	3, 560, 856	59 %

Forrás: "Voter Registration in the South" (Atlanta, Ga., Voter Education, Project, 1968); *Voter Registration in the South: Autumn 1970* (Atlanta, Ga., 1971), "Voter Registration in the South, 1971" (Atlanta, Ga., 1972); "Estimation of Voter Registration in the South for 1973" (Atlanta, Ga., 1974), all mimeographed; and D. R. Matthews and J. W. Prothro, *Negroes and the New Southern Politics* (New York: Harcourt, Brace and World, 1966), p. 18.

Johnson a Howard egyetemen 1965-ben megtartott beszédében úgy érvelt, hogy a szabadság önmagában nem elegendő, a társadalmi egyenlőtlenségek felszámolásához állami segítség kell. Jól látta, hogy bár a törvényes akadályok elhárultak a feketék társadalmi és politikai részvétele elől, a szegénységnek, társadalmi kirekesztettségnek hosszan tartó, akár több generáción is átívelő hatása van. Ez viszont különböző szövetségi

szociális és felzárkóztató programokkal felszámolható.

Ekkor indult a szegény és hátrányos helyzetű gyerekek iskola-előkészítő programja a *Head Start*, a kedvezményes vagy ingyenes iskolai étkeztést biztosító *School Lunch* program, az egyedélálló anyáknak szóló *Aid to Families with Dependent Children* és *Temporary Assistance to Needy Families*, az egészségügyi ellátást biztosító *Medicaid*, az élelmiszer vásárlására felhasználható *Food Stamp*, és a belvárosi kerületek rehabilitációját és a közszolgáltatások megújítását célzó *Model Cities*.

Működni kezdett a *Department of Housing and Urban Development*, amelynek élére a fekete Robert Weaver neveztek ki. Ő egyben az első fekete kabinet tag lesz az USA történetében. A hivatal feladata lesz a városi ingatlanfejlesztések koordinálása, a belvárosi gettók felszámolása és a redlining megszüntetése.

Ezzel összefüggésben 1968-ban iktatták törvénybe a *Fair Housing Act*-et, mely a faji alapú diszkrimináció tilalmát mondta ki az ingatlanpiacon.

Szintén ebben az évben Johnson a Legfelsőbb Bíróság elnökévé Thurgood Marshallt, a tisztségben az első feketét nevezte ki. Ugyanebben az évben kezd el működni az *Office of Economic Opportunity*, amely a legtöbb, a Great Society keretében működő szegénység ellenes programot koordinálta.

Johnson kormányzása mérföldkőnek tekinthető abból a szempontból is, hogy a 60-as évek második felétől a fekete politika az emberi jogi liberalizmus, érdekcsoport alapú liberalizmus, morális tartalmak, közösségépítés helyett egyre inkább a közérdekű politizálást, ezen belül a szegénység elleni harcot tekintette feladatának.

(2012.05.12.)

További részek :

1. A mai fekete identitás az USA-ban
2. Az amerikai fekete politikai kultúra
3. Pillanatkép a mai amerikai fekete társadalomról
4. Harc a a fekete szavazókért: Politikai kommunikáció és kampánystratégiák szövetségi és állami választásokon az USA-ban
5. Az egyház, mint az amerikai fekete közösség méhe
6. Harmadik pártiság = fekete párt?
7. A Jim Crow rendszer kialakulása Délen
8. Az NAACP létrejöttétől Franklin D. Rooseveltnél elnökválasztási kampányáig
9. Henry Truman elnökségétől a *Voting Rights Act* törvénybe iktatásáig

11. A *Voting Rights Act* megszületésétől a Ronald Reagan-i neokonzervatív fordulatig
12. Jesse Jackson Szivárvány Koalíciójától Barack Obama elnökválasztási kampányáig
13. Jesse Jackson 1984-es elnökválasztási kampánya
14. George W. Bush, az « együttérző konzervatív », a republikánusok és a fekete közösség
15. Barack Husszein Obama 2008-as elnökválasztási kampánya
16. Hillary Rodham Clinton 2008-as elnökválasztási kampánya
17. *Affirmative Action*: A pozitív diszkrimináció elmélete és gyakorlata az USA-ban

[1] Podhoretz, Norman: *My Negro Problem-And Ours*. 35, February 1963., pp. 93-101. Commentary.

[2] Meriwether, James H: "Worth a Lot of Negro Votes": Black Voters, Africa, and the 1960 Presidential Campaign., *The Journal of American History*, December 2008. pp. 737-63., p. 739.

[3] *Op. cit.*, p. 740.

[4] *Op. cit.* p. 745., « The Emergence of Africa: Report to President Eisenhower », Richard Nixon, State Department Bulletin, April 22, 1957, p. 635-38 http://www.journalofamericanhistory.org/teaching/2008_12/sources/ex1src3.html (Letöltés: 2009. okt. 10.)

[5] Az 1959/60-as tanévben a Szovjetunióba 350 fő, míg az USA-ba 219 fő érkezett. Az 1960/61-es tanévben már 775 fő érkezett a Szovjetunióba. In: Meriwether, James H: « "Worth a Lot of Negro Votes": Black Voters, Africa, and the 1960 Presidential Campaign ». *The Journal of American History* December 2008. p 737-63., p. 748.

[6] *Baker kontra Carr*, <http://supreme.justia.com/us/369/186/case.html> (Letöltés: 2009. okt. 15.)

[7] *Reynolds kontra Sims*, <http://supreme.justia.com/us/377/533/case.html>, (Letöltés: 2009. okt. 20.)

[8] *Wesberry kontra Sanders*, <http://supreme.justia.com/us/376/1/>, (Letöltés: 2009. okt. 20.)

[9] *Fortson kontra Dorsey*, <http://supreme.justia.com/us/379/433/> (Letöltés: 2009. okt. 20.)

[10] Tracey D. Samuelson, « Who is Edward Brooke? », *The Christian Science Monitor*, 28.10.2009

<http://www.webcitation.org/5uGmUkmPd> (Letöltés: 2009. okt. 22.)

[11] Kinder R. Donald-Lynn M. Sanders: *Divided by Color. Racial Politics and Democratic Ideals*. The University of Chicago Press. Chicago & London, 1996, p. 326.

[12] 1962-ben Mississippiben nem ez volt az egyetlen eset, amikor oktatási kérdésekben a Nemzeti Gárdának közbe kellett avatkoznia. Az állam szövetségi bírósága ugyanis döntésében kimondta, hogy James Meredti - mint az állam fekete lakója - mivel felvételt nyert, megkezdheti tanulmányait az Oxford egyetemen, Mississippiben. Annak ellenére, hogy az egyetem akadályokat gördített a beiratkozása elé, a városban zavargások törtek ki, és a gárdát kellett idevezényelni a rend helyreállítására.

[13] Goldwater Mississippiben megszerezte a szavazatok 87%-át, Alabamában a 70%-át, Dél-Karolinában 59%-ot, Louisiana-ban 57%-ot, és 54 %-ot Georgiában. In: Kinder R. Donald-Lynn M. Sanders, *op. cit.*, p 206.

[14] Civil Rights Act, (Letöltés: 2009. okt. 26.)
<http://www.ourdocuments.gov/doc.php?doc=97>

[15] Voting Rights Act,
<http://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=true&doc=100> (Letöltés: 2009. okt. 26.)

[16] A választójog gyakorlását államonként eltérő módon szabályozzák. A választójog gyakorlása regisztrációhoz kötött. Ez azt jelenti, hogy az állami szövetségi szavazás előtt 15-30 nappal egy formanyomtatványon meg kell adni a személyes adatokat (név, lakcím, személyi igazolvány szám, születési idő, etnikai származás) a lakóhely szerinti állam választást lebonyolító hivatalánál. A választójog gyakorlásának feltétele még továbbá az amerikai állampolgárság, adott államban való tartózkodás, büntetlen előélet és minimum 18 életkor. Egy-két államban, pl. Connecticutban vagy Floridában, a regisztrációhoz minimum 17 év kell. Forrás :
http://www.eac.gov/voter_resources/register_to_vote.aspx (Letöltés: 2009 okt 29)

[17] The United States Department of Justice,
<http://www.justice.gov/crt/voting/intro/intro.php>
(Letöltés: 2009. okt. 29.)

[18] A Legfelsőbb Bíróság 6:3 arányban az Alkotmány 14. bekezdésével (Egyenlő Bánásmód) ellentétesnek mondta ki a Virginia állam által szedett választási adót. Annie E. Harper azzal a kéréssel

fordult megelőzőleg a kerületi bírósághoz, hogy anyagi okokból nem tud résztvenni a választásokon, mert a regisztrációhoz be kellene fizetnie a választási adót. Az ügy elutasítása után került a Legfelsőbb Bíróság elé.

<http://supreme.justia.com/us/383/663/case.html>
(Letöltés: 2009. okt. 30.)

[19] *Harper vs Virginia*, <http://supreme.justia.com/us/383/663/case.html>, (Letöltés: 2009. okt. 30.)

[20] Campbell, David -Joe R. Feagin: « Black Politics in the South: A Descriptive Analysis. », *The Journal of Politics*, Vol 37. 1975, pp. 129-59., p 132

Képek forrása :

Címloldal - <http://preaprez.wordpress.com/>
8. old. - <http://www.islandmix.com>

Schlenker Ádám

- az ELTE Társadalomtudományi Karán tanult politológia és kulturális antropológia szakon, szakdolgozatát az amerikai fekete politikai kultúráról és a mai férfi testképről írta.

- kutatási területei az európai összehasonlító politika, az USA kül- és belpolitikája, a közpolitika és az esélyegyenlőség.

Schlenker.Adam(kukac)gmail(pont)com

Europa Varietas Intézet

1135 Budapest, Szent László út 15. 5. em. 8.
<http://www.europavarietas.org>
info(kukac)europavarietas(pont)org

© Schlenker Ádám
© 2011-2012 Europa Varietas Alapítvány